

Vastaus tietopyyntöön sisäisen turvallisuuden jaostolle

Viime kaudelta HaVin ja LaVin lausumat koskien sisäisen turvallisuuden lainsäädännön ja viranomaisten toimivaltuuksien kehittämistä.

Sisäisen turvallisuuden lainsäädäntö ja viranomaisten toimivaltuuksien kehittäminen

Hallintovaliokunnan mietintö (HaVM 35/2022 vp)

Eduskunta on kirjelmässään EK 70/2022 vp hyväksynyt tiedustelulainsäädännöstä annetun valtioneuvoston selonteon (VNS 11/2021 vp) johdosta hallintovaliokunnan mietinnön (HaVM 35/2022 vp) mukaisen **kannanoton**, jonka mukaan

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus tekee perusteellisen selvityksen tiedustelulainsäädännön palomuurisäätelyn toimivuudesta ja täsmentämistarpeista, ja arvioinnin pohjalta valmistelee tarvittavat kattavat, tarkkarajaiset ja täsmälliset säännöshdotukset säätelyn selkeyttämiseksi.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus muutoinkin tarkastelee tiedustelulainsäädännön toimivuutta, vaikutuksia ja mahdollisia muutostarpeita, huolehtii lainsäädännön ajantasaisuudesta muuttuvassa toimintaympäristössä sekä varmistaa tiedustelutoiminnan ja sen valvonnan riittävät resurssit.

Valtioneuvosto on yleisistunnossaan 9.3.2023 päättänyt merkitä eduskunnan kirjelmän valtioneuvoston selonteosta tiedustelulainsäädännöstä pöytäkirjaan sekä ryhtyä kirjelmään sisältyvästä kannanotosta aiheutuviin toimenpiteisiin.

Maahanmuutto-osaston toimiala

Ulkomaalaisten biometrinen tietojen käsittelyä koskevan säätelyn selvittäminen

HE 35/2021 vp – EV 92/2022 vp

Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi tarkkaan ulkomaalaisten biometrinen tietojen käsittelyä koskevaa kansallista ja EU-säätelyä, mukaan lukien edellytyksiä kansallisiin tietojärjestelmiin tallennettujen biometrinen tietojen käyttämiseksi SIS-asetusten mukaisissa kuulutuksissa, ja ryhtyy tarvittaessa asianmukaisiin toimiin kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi.

Sisäministeriö käynnisti vuoden 2021 lopulla ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen esiselvityshankkeen. Ulkomaalaislain varsinainen uudistustyö on tarkoitus aloittaa erillisessä hankkeessa seuraavalla hallituskaudella. Biometrinen tietojen käsittelyä on tarkoitus

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

selvittää ja arvioida osana tätä uudistusta. Osana selvitystyötä muiden maiden biometrinen tietojen käsittelyä koskevaa kansallista sääntelyä ja käytäntöjä kartoitetaan keväällä 2023 toteutettavassa Euroopan muuttoliikeverkoston (EMN) Inform -tietokatsauksessa.

Poliisiosaston toimiala

HaVM 19/2021 vp (VNS 4/2021 vp sisäisen turvallisuuden selonteko)

Valiokunnan käsityksen mukaan poliisin toiminnan tueksi tarvitaan nykyistä selkeämpää lainsäädäntöä, joka mahdollistaa vakavampiin rikoksiin ja turvallisuusuhkiin puuttumisen jo aikaisessa vaiheessa. Muuan muassa tässä mietinnössä kuvatut järjestäytyneen rikollisuuden muutokset edellyttävät poliisilta tehokasta rikostiedustelua ja tiedonvaihtoa sekä aiempaa parempaa kykyä ennakointiin. Voimassa oleva lainsäädäntö ei saadun selvityksen mukaan kuitenkaan kaikilta osin täytä rikostorjuntaviranomaisena toimivan poliisin operatiivisen rikostiedustelun vaatimuksia muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

Hallintovaliokunnan mielestä tiedot pitäisi voida luovuttaa poliisin pyynnöstä. Ellei tietojen luovutus keskeisten oikeushyvien, hengen ja terveyden suojelemiseksi toimi, on välttämätöntä velvoittaa viranomaiset tietojen luovuttamiseen lainsäädäntöä muuttamalla.

EK 11/2022 vp sisäisen turvallisuuden selonteosta:

1) Eduskunta edellyttää, että hallitus tehostaa vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa ja tässä tarkoituksessa muun muassa

- 1) päivittää järjestäytyneen rikollisuuden vastaisen strategian mahdollisimman pian sekä
- 2) selvittää ja arvioi lainsäädännön kehittämistarpeet ja sen pohjalta valmistelee tarvittavat lainsäädäntöesitykset.

3) Eduskunta edellyttää, että hallitus arvioi tietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä ja sen pohjalta valmistelee esityksen lainsäädännön muuttamiseksi siten, että sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisia veloitettaisiin antamaan poliisille ainakin henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten muutoin salassa pidettävät välttämättömät tiedot.

LaVM 30/2022 vp (HE 217/2022 pakkokeinolain ja esitutkintalain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laiksi)

EK 305/2022 vp

Eduskunta on hyväksynyt seuraavat lausumat:

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

1. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi mahdolliset yhteydenpidon rajoittamisen valvontaan liittyvät lainsäädännön muutostarpeet ja tuo tarvittaessa asiaa koskevat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.
2. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa ylimääräisen tiedon käyttämistä koskevien muutosten vaikutuksia ja kohdentumista vakavuusasteeltaan erilaisiin rikoksiin ja tarvittaessa tarkastelee sääntelyn muutostarpeita.
3. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi ampuma-aserikoksen lisäämistä rikoksiin, joiden selvittämisessä ylimääräistä tietoa voidaan käyttää ja tuo selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.
4. Eduskunta edellyttää, että hallitus selvittää ja arvioi, onko jälkikäteen ilmoitettavan paikkaan kohdistuvan etsinnän kaltaiselle sääntelylle tarvetta erityisesti vakavan ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnan näkökulmasta ja tuo selvityksen perusteella tarvittavat lainmuutokset eduskunnan käsiteltäväksi mahdollisimman pian.

HaVM 42/2022 vp ja LaVL 32/2022 vp (HE 275/2022 poliisilain muuttamisesta)

Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että selvitetään, voidaanko ampuma-aserikos lisätä poliisilain 5 luvun 54 §:n 2 momentissa mainittujen rikosten perusteluutteluun, joiden osalta ylimääräistä tietoa voidaan käyttää. Hallintovaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on nostettu esiin eräitä muitakin poliisilain muutostarpeita, jotka eivät sisälly nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että lainsäädännön toimituutta muiltakin osin edelleen seurataan.

HaVM 14/2022 (HE 35/2021 vp Schengenin tietojärjestelmän käyttöä koskevia asetuksia täydentäväksi lainsäädännöksi)

Sääntelyä käsitellessään hallintovaliokunta katsoi aiheelliseksi, että ulkomaalaisten henkilöiden biometristen tietojen käsittelyedellytyksiä tarkastellaan kokonaisuudessaan esimerkiksi mahdollisen ulkomaalaislain kokonaisuudistuksen yhteydessä.

EV 92/2022 vp

Eduskunta edellytti kansallista SIS-lainsäädäntöä koskevassa vastauksessaan, että hallitus selvittää ja arvioi tarkkaan ulkomaalaisten biometristen tietojen käsittelyä koskevaa kansallista ja EU-sääntelyä, mukaan lukien edellytyksiä kansallisiin tietojärjestelmiin tallennettujen biometristen tietojen käyttämiseen SIS-asetusten mukaisissa kuulutuksissa, ja ryhtyy tarvittaessa asianmukaisesti toimiin kansallisen lainsäädännön muuttamiseksi.

EV 2/2020 vp (HE 101/2019 vp Ampuma-aselain muuttaminen; Ampuma-asetietojärjestelmän kehittäminen)

1. Eduskunta edellyttää hallituksen ensisijaisesti huolehtivan siitä, että ennen ampuma-aselain 25 §:n voimaantuloa nyt säädettävän lain nojalla varmistutaan nykyisen tietojärjestelmän kehitystyöstä ja muista toimenpiteistä niin, ettei jää epävarmuutta aseturvallisuuden, elinkeinonharjoittajien tarpeiden ja oikeusturvan, asetietojärjestelmän eheyden ja luotettavuuden tai muiden asiassa merkityksellisten seikkojen suhteen; sekä

Sisäministeriö
 Inrikesministeriet

2. Eduskunta edellyttää hallituksen toissijaisesti antavan eduskunnalle hallituksen esityksen ampuma-aselain 25 §:n voimaantulon lykkäämisestä 1.11.2020 jälkeiseen ajankohtaan, mikäli edellä 1 kohdassa tarkoitettua varmuutta ei joiltakin osin ole.

EV 81/2021 vp (HE 206/2020 vp - Henkilökorttilain, passilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimissa annetun lain 15 ja 38 §:n sekä ulkomaalaislain 33 a ja 159 §:n muuttaminen)

Eduskunta edellyttää, että sisäministeriö selvittää oikeudelliset ja muut edellytykset lainmuutokselle, jolla passirekisteriin tai henkilökorttirekisteriin talletettujen sormenjälkien käyttäminen olisi mahdollista ainakin kaikkein törkeimpien rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi tai selvittämiseksi, joko osana poliisin henkilötietolainsäädännön toimeenpanoa koskevaa selvitystä tai antaa hallintovaliokunnalle asiasta erillisen selvityksen viimeistään syysistuntokauden 2022 alkuun mennessä.

HaVM 11/2022 (HE 163/2021 vp pankki- ja maksutilien valvontajärjestelmästä annetun lain ja rahanpesun selvittelykeskuksesta annetun lain muuttaminen)

Valiokunta yhtyy talousvaliokunnan näkemyksiin ja pitää välttämättömänä, että tilitapahtumatietojen tuominen järjestelmän piiriin otetaan nopealla aikataululla valmisteltavaksi, sillä nykyinen järjestelmä aiheuttaa epätietoisuutta ja päällekkäisiä kustannuksia sekä viranomaisissa että yksityisellä sektorilla.

Valiokunta katsoo, että järjestely, jossa tilinumerot on viety monimutkaisen sääntelyn ja tietosuojan taakse mutta joka ei kata tilitapahtumatietojen käsittelyä, ei ole yksilönsuojan, tietosuojan eikä rikosshyödyn jäljittämisen ja poisottamisen kannalta eikä myöskään järjestelmästä aiheutuvat kustannukset huomioiden uskottava tai kestävä ratkaisu.

HaVL 30/2022 vp (U 73/2022 vp) direktiiviehdotus varojen takaisinmaksusta ja menetetyksi tuomitsemisesta

Tiedonsaantia koskevassa listauksessa ei kuitenkaan ole mainittu pankkitilien saldo- tai tapahtumatietoja. Valiokunta toteaa, että tehokas rikosshyödyn jäljittäminen edellyttää, että rikosshyödyn jäljittämiseen erikoistuneilla ARO-toimistoilla tulisi olla nopea ja mahdollisuuksien mukaan välitön pääsy tällaisiin tietoihin, koska tilivarat ovat nopeasti liikuteltavia ja siten myös jäljityskeinojen on oltava nopeita.

Pelastusosaston toimiala

Valiokunnan mietintö HaVM 41/2022 vp– HE 184/2022 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain ja Pelastusopistosta annetun lain muuttamisesta

Johtaminen ja tilannekuva

Esityksessä ehdotetun pelastuslain 34 §:n 4 momentin mukaan sisäministeriön pelastusviranomaisen voi ottaa tilanteen johtaaksensa, jos se on välttämätöntä tarvittavien valtakunnallisten järjestelyjen, onnettomuuden laadun tai laajuuden takia. Tällöin

Sisäministeriö Inrikesministeriet

sisäministeriön pelastusviranomaisen vastaa tilannekuvan ylläpitämisestä ja toiminnan yhteensovittamisesta. Hallintovaliokunta toteaa, että voimassa oleva pelastuslain 23 § edellyttää sisäministeriöltä nykyisinkin jatkuvaa valtakunnallista johtamisvalmiutta ja kykyä ylläpitää tilannekuvaa niin kansallisessa kuin kansainvälisessä pelastustoiminnassa. Valiokunta pitää tärkeänä, että sisäministeriöllä on pelastustoimen ylijohtona kyky kehittää ja ohjata varautumisjärjestelyjä sekä valmius valtakunnalliseen johtamiseen.

Hallintovaliokunta tuo tässä yhteydessä esiin, että pelastustoimen valtakunnallinen suorituskyky rakentuu pääosin paikallisista ja alueellisista suorituskyvyistä (resurssit, osaaminen, kalusto ja muu materiaali, toimintamallit). Valiokunta katsoo, että valtakunnallisella tasolla on oltava kyky johtaa, ohjata ja koordinoida koko pelastustoimen järjestelmää, sen varautumista pelastustoimintaan sekä johtamaan ja tukemaan varsinaista pelastustoimintaa. On myös huomattava, että pelastustoiminnassa tarvitaan yhteensovittamista eri ministeriöiden ja toimialojen kanssa.

Valiokunta toteaa, että pelastustoiminnan valtakunnallisella johtamisella ei tarkoiteta puuttumista yksittäisen hyvinvointialueen pelastusviranomaisen johtamiseen pelastustoiminnan johtajana. Valtakunnallisen pelastustoiminnan johtajan käskyllä voidaan kuitenkin esimerkiksi hyvinvointialueen pelastustoimen voimavaroja suunnata muualle kokonaistilanteen niin edellyttäessä. Häiriötilanteissa, suuronnettomuuksissa ja poikkeusoloissa tapahtuva pelastustoiminta ja toimintaan varautuminen edellyttävät, että pelastustoimen järjestelmä toimii yhdenmukaisesti. Paikallisella, alueellisella ja valtakunnallisella tasolla tapahtuva toiminta on tarvittavien voimavarojen saamiseksi kyttävä tarvittaessa nopeasti ja koordinoitusti yhteensovittamaan. Jotta yhdenmukaisuuden periaate toteutuu, on toimintaa johdettava ja koordinoitava niin normaali- kuin poikkeusoloissakin. Valiokunta katsoo, että tämä edellyttää valtakunnallisen yhdenmukaisen pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän muodostamista ja järjestelmän ylläpitämistä.

Lisäksi pelastustoiminnan johtamisjärjestelmän valtakunnallinen suorituskyky edellyttää paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti jatkuvasti ylläpidettävää johtamiskykyä, tilannetietoisuutta ja tilannekuvan muodostamista. Tilannekuvaa kootaan muun muassa uhkaavista tai tapahtuneista onnettomuuksista sekä sellaisista häiriötilanteista, muista tapahtumista ja niiden uhkista, joilla voi olla vaikutusta pelastustoiminnan tehtäviin tai valmiuteen. Lisäksi tarvitaan tilannekuva pelastustoiminnan palvelujärjestelmän valmiudesta, joka sisältää tiedot muun muassa pelastustoiminnan palvelujärjestelmän toiminnasta ja kuormituksesta, henkilöstö- ja materiaaliresursseista sekä tukipalveluiden toiminnasta.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtakunnallisen johtamisen ja tilannekuvan ylläpitämisen jatkuva 24/7 valmius valtakunnallisessa tilanne- ja johtokeskuksessa edellyttää arviolta kuuden henkilötyövuoden lisäystä sisäministeriölle. Esityksen yleisperusteluissa otsikon vaikutukset valtion talouteen alla (s. 23) todetaan, että muun päivystysluontoisen tehtävänsä ohella nämä henkilöt osallistuisivat pelastustoiminnan valtakunnallista

Sisäministeriö

Inrikesministeriet

johtamista ja yhteistoimintaa koskevien sisäministeriön vastuulla olevien suunnitelmien laatimiseen ja ylläpitämiseen.

Hallintovaliokunnan saaman selvityksen mukaan valtakunnallinen tilannekuvatoiminta ei ole päällekkäistä toimintaa hyvinvointialueiden tilannekuvatoiminnan kanssa. Kyse ei myöskään ole uudesta perustettavasta tilanne- ja johtokeskuksesta, vaan kyse on perusvalmiudessa olevasta valtakunnallisesta johto- ja tilannekeskuksesta, joka on suunniteltu perustettavaksi Uudenmaan johto- ja tilannekeskuksen yhteyteen. Kyseessä on valiokunnan saaman selvityksen mukaan yksi tilanne- ja johtokeskus, jonka tehtävät skaalautuvat tarvittaessa hyvinvointialueelta/yhteistoiminta- alueelta valtakunnalliseksi.

Valiokunnan saamissa lausunnoissa viitataan johto- ja tilannekeskustoiminnan edellyttämään vankkaan osaamiseen. Valiokunta toteaa saamaansa selvitykseen perustuen, että edellä kuvatulla rakenteella valtakunnallisessa johto- ja tilannekeskustoiminnassa käytetään pelastustoiminnan tehtävissä kokenutta ja koulutettua henkilöstöä täydennettynä sisäministeriön pelastusosaston kansallisissa ja kansainvälisissä koordinaatiotehtävissä olevalla henkilöstöllä.

Hallintovaliokunta pitää myönteisenä, että esityksessä ehdotetulla henkilöstövahvennuksella ja tarvittavilla teknisillä investoinneilla voidaan varustaa yksi pelastustoiminnan yhteistoiminta-alueen 24/7 tilanne- ja johtokeskuksista valtakunnalliseksi tilanne- ja johtokeskukseksi.

Valiokunnan mietintö HaVM 19/2021 vp– VNS 4/2021 vp

Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

S. 45: Hallintovaliokunta pitää tärkeänä, että valtioneuvostossa ja viranomaisten kesken tiivistetään yhteistyötä kansallisen turvallisuuden uhkiin varautumisessa ja niihin vastaamisessa. Yhteisiä valmiussuunnitelmia, turvallisuusviranomaisten toimivaltuuksia ja valmiuslainsäädäntöä on syytä kehittää johdonmukaisesti ja riskiperusteisesti.

S. 45: Viranomaisten asianmukaisten toimintaedellytysten varmistamiseksi on välttämätöntä huolehtia myös siitä, että lainsäädäntö on kaikilta osin ajan tasalla perinteisiin, uusiin ja muuttuneisiin turvallisuusuhkiin vastaamiseksi.

S. 46: Eniten huomiota asian käsittelyn yhteydessä on lainsäädännön kehittämisen näkökulmasta kiinnitetty viranomaisten väliseen tiedonkulkuun liittyviin haasteisiin. Valiokunta pitää välttämättömänä, että toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään kaikki olennainen tieto, jota tarvitaan sisäisen turvallisuuden erilaisiin uhkiin varautumiseksi, uhkatilanteiden ennalta ehkäisemiseksi ja sujuvan viranomaisyhteistyön varmistamiseksi. Tietojen saamiseen ja luovuttamiseen liittyvän lainsäädännön on oltava ajan tasalla ja sitä soveltavien viranomaisten on myös tunnettava sen sisältö riittävän hyvin.

Rajavartio-osaston hankkeista ei annettu viime hallituskaudella lausumia